

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ

СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Кафедра української словесності та культури

Українська мова та культура в сучасному гуманітарному часопросторі

ЗБІРНИК

МАТЕРІАЛІВ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ

ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

20 лютого 2015 року

Ірпінь 2015

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ
СЛУЖБИ УКРАЇНИ**
Кафедра української словесності та культури

Що вивищує розум, те повинно вивищувати й душу

П. Буаст

**УКРАЇНЬСЬКА МОВА ТА КУЛЬТУРА В СУЧАСНОМУ
ГУМАНІТАРНОМУ ЧАСОПРОСТОРІ**

**ЗБІРНИК
МАТЕРІАЛІВ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

20 ЛЮТОГО 2015 РОКУ

Ірпінь 2015

Полковенко Тарас. Національна самоідентифікація українців на тлі подій 2013–2015 рр.....	150
Почтар Катерина. Культура спілкування як компонент загальної культури особистості.....	155
Пустовських Єлизавета. Проблемні питання честі та гідності людини в контексті формування сучасної полікультурної особистості.....	160
Романчук Світлана, Мичак Надія. Відономастичні особові імена користувачів комп'ютерних мереж: когнітивний аспект.....	165
Сидоренко Лілія. Міфологізація свідомості.....	172
Скуратівська Галина. Розвиток мовленнєвої культури особистості: історична ретроспекція.....	176
Сукаленко Тетяна, Хмара Лілія. Проблема запозичень в українській фінансово-економічній термінології.....	181
Чиж Олег. Лінгвістичне моделювання іміджу в економічних виданнях	185
Чорна Олена. Становлення та розвиток української податкової термінологіки.....	191
Шостак Марія. Українська юридична термінологія: проблеми та перспективи розвитку.....	201

Ключові слова: людина, психіка, війна, мирне населення, стрес, наслідки, профілактика.

В статті представлена інформація о некоторых причинах возникновения стрессовых ситуаций у мирного населения в период военных действий. Отмечено, что мощным стрессовым фактором могут выступать СМИ. Охарактеризованы психологические и физиологические последствия стресса и предоставлены рекомендации из минимизации влияния стресса на организм.

Ключевые слова: человек, психика, война, мирное население, стресс, последствия, профилактика.

Полковенко Тарас

Київський університет імені Бориса Грінченка

НАЦІОНАЛЬНА САМОІДЕНТИФІКАЦІЯ УКРАЇНЦІВ НА ТЛІ ПОДІЙ 2013-2015 рр.

Посилення процесу національної самоідентифікації на тлі доленосних для держави подій відбувається у кожного народу. Таке посилення (які б терміни не вживали науковці) вказує на «історичну зрілість» певної нації [1]. Події в Україні 2013-2015 років спонукають українців до максимального національного єднання.

Ще п'ять-шість років назад пересічні представники українського народу не завжди чітко уявляли, що таке національна самоідентифікація, і лише за нинішніх буремних обставин почали розуміти цей термін. Але залишається частина тих людей, котрі, наприклад, потребу національної єдності назвуть «націоналізм» – у негативному аспекті [2]. У їхніх вустах це означає не що інше як возвеличення однієї нації на тлі іншої.

Вчені запропонували таке визначення: націоналізм – це розуміння і відстоювання інтересів своєї нації, виявлення любові та поваги до неї. Щоб пояснити таке визначення пересічному громадянину, необхідно зазначити, що лише в умовах національного історичного, мовного та культурного середовища кожен представник держави почуватиме себе комфортно і впевнено [3].

Націоналізм впливає на нинішніх українців, і це не потребує доведення. Проте важливо зрозуміти особливості цього впливу, і вітчизняні засоби масової комунікації повинні долучатися до такої просвітницької роботи. Починати варто саме з проблеми самоідентифікації.

Українці аж ніяк не є гіршими за, наприклад, росіян, японців чи фінів. У певному розумінні український народ міг би бути взірцевим у сенсі життєлюбності та вміння неухильно виборювати кращу долю (що, власне, й було визначальним аспектом нашої історії протягом останніх трьох сотень років) [4].

Для дослідників примітним є той факт, що за найнесприятливіших умов українці спробували зберегти ключові національні традиції, не втратили здатності об'єднуватися та продемонстрували всьому світу, що в скрутну історичну добу народний дух продовжує жити в людях і надихає на боротьбу за майбутнє [5].

Ще недавно, втворюючи в голови і душі українців та інших мешканців Союзу РСР ідею інтернаціоналізму, була спроба відібрати в людей природне прагнення до національної самоідентифікації, а вже у пострадянський період чи не всі з колишніх «братніх народів» обрали або готуються обрати прогресивний, заснований на справді національних інтересах європейський шлях розвитку.

Бажання долучитися до вселюдських цінностей в українців невпинно розвивалося протягом останніх століть [6], але справжній бум на європейське майбутнє спричинили події 2013-2015 рр. Пояснень цьому феномену може бути декілька, проте основним усе ж варто назвати життєве прагнення українського народу, який несподівано був змушений згуртуватися й оборонятися від загрози втратити цілісність. І якщо для цього необхідно застосувати якийсь термін, цим терміном може бути «національна самоідентифікація» (навіть якщо це буде звучати для когось як «націоналізм»).

Національне гуртування українців, про що мають знати і європейці, й американці, і росіяни, на цей час є явищем, пов'язаним із потребою захищати найдорожче для кожного народу – власну землю [7]. Будь-яка спроба пошматувати Україну приречена на провал, адже у XXI столітті той народ, який, виявляючи повагу до інших і не диктуючи своїх правил сусідам, хоче мирно розвиватися, може сподіватися на загальнолюдську підтримку.

На відміну від радянських ідеологів, які доклали немало зусиль, щоб створити в тогочасному суспільстві негативне ставлення до націоналізму та національного єднання, зараз навпаки необхідно пропагувати всі національно важливі складники [8]. Це мають бути взірцеві цінності, що ставитимуть націю, котра обирає, приміром, європейське майбутнє, в один ряд із будь-якими іншими прогресивними націями. Це – відомі здавна категорії: життя, мир, добробут, взаємоповага, добросусідство, розвиток, але ці речі потрібно пояснювати нинішньому – і не тільки українському – суспільству по-новому, не так, як це робилося у радянський час «тотального інтернаціоналізму» [9].

Для соціологів, істориків, культурологів і філософів, можливо, не секрет, що саме процес національного єднання є рушійною силою світового розвитку, адже саме в ім'я конкретних націй створювалися міста і держави, починалися війни, вироблялися релігійні та філософські системи. А от широкому загалу такі речі не спадають на думку аж доти, доки ворог не починає зазіхати на святиню – батьківщину. Не варто чекати моменту, коли нації загрожуватиме зникнення, суспільство має знати про важливість гуртування навколо ідеї національної величі та державного майбуття [10].

Тому нехай про націоналізм як захист інтересів певної нації частіше говорять сучасні засоби масової комунікації.

Дивлячись на Європу, можна бачити, що на законодавчому рівні найбільше норм стосується титульних націй, політика усіх європейських країн налаштована таким чином, щоб найкраще себе почували представники корінного народу. Але при цьому виявляються не обділеними державною увагою і національні меншини [11]. Фактично чим краще себе відчуває корінне населення, тим краще і «приїжджим».

Звичайно, після багаторічного радянського періоду колишні братні народи (Україна, Грузія, Молдова, Литва, Латвія, Естонія та інші) не моментально перейшли до таких умов, коли стало добре жити абсолютно всім. Головне, що притаманно титульним представникам цих держав – воля до нового життя, до національного єднання, готовність прийняти вселюдські цінності, проте з розумінням свого унікального історичного місця в масштабі сучасного світу [12].

Націоналізм у цих країнах допоміг у головному: об'єднатися, зосередитися на ідеї гармонійного співіснування зі світовою громадою, і в той же час залишитися пізнаваними саме на рівні національної ідентичності [13]. А от для Росії національна самоідентифікація, навпаки, все більше втрачає історичний сенс. Можливість бути зрозумілими і привабливими для співіснування у росіян майже вичерпано, бо вороже ставлення до сусідів у XXI ст. – це своєрідний архаїзм, притаманний, наприклад, середньовіччю. Безумовно, якщо сучасна людина десь зустріне лицаря XIV сторіччя у повних обладунках, зі списом і мечем, перше, що спаде їй на думку – з якого знімального кіномайданчика прийшов цей актор. Але коли лицар почне серед цивілізованого люду виявляти характерний для минулих епох рівень культури, тим паче – погрожувати всім навколо, суспільство зуміє об'єднатися і нівелювати загрозу.

Чому велика (в історичному розумінні) нація – росіяни – виявляється неспроможною дійти згоди із найближчим оточенням і навіть тими народами, що живуть у складі Росії? Якого «націоналізму» тут бракує, чи, навпаки, стає «аж занадто»? Можливо, доречно вжити термін «середньовічний націоналізм». Якраз середньовіччя характеризувалося і грабінництвом, і руйнуванням, і конфліктами із сусідами. Тоді теж відбувалося «національне єднання», саме тоді великі народи об'єднували чи поглинали менших. І нехай у ті часи це був чи не єдиний спосіб протистояти чужодальнім ворогам, особливо іновірцям, але нерідко у подальшому ці ж народи (фактично, вже нації) керувалися примітивними потребами на кшталт матеріального збагачення і йшли воювати [14].

Росія історично демонструє найрізноманітніші прагнення, в тому числі й бажання владарювати у світі [15]. Для цього росіянам так само необхідно відшукати певний спосіб національної самоідентифікації без будь-яких вкраплень «середньовічного націоналізму», самим собі відповісти на запитання «хто ми є, росіяни, куди рухаємося, хто нами буде цікавитися

через десять, двадцять або через сто років»? Насправді такі думки виникають у багатьох росіян (принаймні, у тих, у кого є вища освіта). Та поки замість пошуку відповіді російський народ або сам братиме до рук зброю, або бездіяльно спостерігатиме за тим, як ворожі сили знищують домівки сусіда-українця, він приречений на самотність.

Допускаючи конфлікт, який послаблює Україну, Росія передусім шкодить власному майбутньому, адже українці вже визначили, що творитимуть нову європейську модель розвитку, і свого часу могли б стати для росіян взірцем для наслідування, провідником у європейський культурно-історичний та економічний простір. Росія, що ніяким чином не сприяє послабленню конфлікту, а спостерігає за руйнацією, чимось нагадує середньовічну державу, для якої руйнування є нормою. То невже Росія вертається в минуле, невже деградує?

Проведене в лютому 2015 року опитування виявило, що переважна більшість росіян вважає українців ворогами, проте ніякого реального підґрунтя для таких висновків у росіян бути не може. Навпаки, українці на початку цього ж року пригадували незаперечний історичний факт – спільну з «братнім» народом перемогу у Другій світовій війні.

Всім українцям і світовій спільноті ясно: діє величезна машина російської пропаганди, але чому російський народ так легко відкинув те, що раніше об'єднувало його з українцями? Знову ж таки, відповідь може полягати в тому, що росіяни (на відміну від українців) й досі не встигли визначити суспільно-історичні та культурно-економічні пріоритети і розпочати процес національної самоідентифікації ще від початку XXI століття.

Для тих росіян, які здатні неупереджено поглянути на історичну картину і не йти проти правди, буде достатньо двох слів – «Київська Русь». Інші ж нехай скільки завгодно виявляють невмотивовану агресію і безпідставно називають українця ворогом. У цих останніх майбутнього немає.

Якщо певна нація виявляється неготовою до світової системи цінностей та загальнолюдських ідеалів, а тим паче втратила орієнтири для власної національної самоідентифікації, доля її залишатиметься невизначеною на тривалий час. Тож замість того, щоб розмірковувати, який саме зовнішній ворог може зруйнувати таку давню національну спільноту і потужну державу, якою є Росія, можна порадити росіянам швидше розпочати процес національної самоідентифікації за нових історичних умов, як це відбувається в українців.

Список використаних джерел:

1. Великий договір України з Росією: історичний компроміс чи реальний шанс на стратегічне партнерство? Матеріали Круглого столу / Рада національної безпеки і оборони України, Національний інститут українсько-російських відносин, Конгрес української інтелігенції. – К., 1999.

2. Вілсон Е. Українці: несподівана нація / Пер. з англ. – К.: К.І.С., 2004. – 552 с.
3. Гнатенко П., Павленко В. Идентичность: философский и психологический анализ. – К., 1999.
4. Гнатюк О. Прощання з імперією: Українські дискусії про ідентичність / Пер. з пол. – К.: Критика, 2005. – 528 с.
5. Грицак Я. Й. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX–XX ст.: Навч. посібник. – К.: Генеза, 2000.
6. Дзюба І. М. Україна перед сфінксом майбутнього // Український історичний журнал. – 2002. – № 3.
7. Етнічна самосвідомість: національна культура (Тези Республіканської наукової теоретичної конференції, Київ, 21-23 березня 1991 р.). – К.: Республіканська асоціація українознавців, 1991. – 212 с.
8. Національна інтеграція в полікультурному суспільстві: український досвід 1991-2000 років / За ред. Кураса І. Ф., Майбороди О. М. – К.: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України, 2002. – 374 с.
9. Пахомов Ю. Н., Крымский С. Б., Павленко Ю. В. Пути и перепутья современной цивилизации. – К.: Благотворительный Фонд содействия развитию гуманитарных и экономических наук «Международный деловой центр», 1998.
10. Регіональні версії української національної ідеї: спільне і відмінне. Збірник статей. – К.: Світогляд, 2005.
11. Соціокультурні ідентичності та практики / Під ред. А. Ручки. – К.: Інститут соціології НАН України, 2002. – 315 с.
12. Тарасенко В. І., Іваненко О. О. Проблема соціальної ідентифікації українського суспільства (соціотехнологічна парадигма). – К.: Інститут соціології НАН України, 2004. – 576 с.
13. Степаненко В. Перспективи громадянської нації. Етнонаціональна політика як стратегія демократичної консолідації в Україні // Віче. – 2002. – № 5. – С. 62-66.
14. Українська політична нація: генеза, стан, перспективи / За ред. В. С. Крисаченка. – К.: НІСД, 2003. – 632 с.
15. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций и изменение мирового порядка (отрывки из книги) // Pro et Contra, 1997. – Т. 2. – № 2.

У статті йдеться про посилення процесу національної самоідентифікації українців у період 2013-2015 рр., про історичні передумови такого посилення та про майбутні перспективи українського та російського народів.

Ключові слова: національна самоідентифікація, націоналізм, народ, нація, загальнолюдські цінності.

В статтє рєчь идєт об усилєнии процесса национальнєй самоидентификации украинцев в период 2013-2015 гг., об исторических

предпосылках такого усиления и о будущих перспективах украинского и русского народов.

Ключевые слова: национальная самоидентификация, национализм, народ, нация, общечеловеческие ценности.

Почтар Катерина

Національний університет Державної податкової служби України

КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ ЯК КОМПОНЕНТ ЗАГАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ

Глибокі соціальні перетворення в Україні зумовлюють серйозні зміни у світогляді та культурному житті людей. У часи становлення державності України оновлення нашого суспільства не можливе без нових соціальних орієнтирів. Гуманізація освіти сприяє кінцевому формуванню стійкого та довготривалого запиту суспільства на особистість як носія загальнолюдської моральності та духовності. Питання відродження культурного потенціалу є невідкладною проблемою сьогодення. Активний інтерес сучасної педагогічної науки до принципів та умов формування культури особистості, до проблем її ціннісного світу викликали соціокультурні перетворення останніх років, що особливо позначились на культурі спілкування [1, с. 16].

Актуальність даної роботи полягає у важливості культури спілкування в контексті загальної культури особистості, адже спілкування є найважливішим середовищем духовного, суспільного та особистісного проявів людини, досягненням взаєморозуміння між людьми [2, с. 126].

Цю тему досліджувало безліч науковців, зокрема Петровський А.В., Добрович А. Б., Фаєнова М.О., Ліхачов Б.Т., Формановська Н.І.

Метою написання роботи є осмислення та визначення важливості культури спілкування в житті кожної людини, оскільки культура спілкування є визначальним фактором пізнання людини. «Заговори, щоб я тебе побачив», – зазначав давньогрецький філософ Сократ.

Взагалі, культура – це здатність людини мислити, пізнавати себе і своє оточення. Саме наявність культури перетворює нас на розумних, гуманних, критично мислячих істот із моральними зобов'язаннями. За допомогою культури ми шукаємо сенс існування, розрізняємо цінності і робимо вибір [3, с. 18].

На нашу думку, почати потрібно з того, що загальна культура особистості взаємопов'язана з усіма видами культури. Зокрема, у змісті загальної культури можуть бути виділені шість основних напрямків:

- культура особистості;
- культура відносин і культура саморегуляції;
- культура поведінки і культура спілкування;
- культура інтелектуальної діяльності та культура предметної діяльності;
- культура предметної діяльності;